NUMMER 50 EEN UITGAVE VAN HET PAULUS ARCHIEF DECEMBER 2012

BOUTERBODE

NUMMER VIJFTIG!
BOUTERBODE BEKENT KLEUR

Voor u ligt de vijftigste editie van de Bouterbode.
In kleur, want dat is de weg die we vanaf dit nummer zullen bewandelen, en gestoken in een nieuw grafisch jasje. Kenners onder u zullen onmiddellijk een overeenkomst ontdekken met onze **Gouden Klassiekers**, *die worden vormgegeven door Rudy Vrooman. En dat is juist, want voortaan zal Rudy zich ook met het uiterlijk van ons blad gaan bezighouden.*
Om deze mijlpaal voor u in beeld te brengen, zetten we ook een andere lijn voort: die van de Eva.
Het weekblad Eva *werd tot 1959 gedrukt met alleen een rode steunkleur. De afleveringen van* Paulus de boskabouter *die Dulieu er in publiceerde werden daarom eveneens van alleen een rode steunkleur voorzien.*
Na 1959 ging de Eva *over op full colour drukwerk, waarop Jean Dulieu meteen een kunstschilder in het grote bos liet opdraven. Deze Hein Klodder smeet her en der met zijn verf in het rond, waardoor het kleurrijke afleveringen werden.*
Vanaf deze Bouterbode *herplaatsen we de Klodder-verhalen en zullen dat ook alle edities van 2013 blijven doen. Dat wordt een bijzonder kleurrijk jaar!*

JEAN DULIEU IN KRUISPUNT

Op zondagavond 18 november zond de RKK (KRO) onder de titel *Leven met Paulus* een programma van een klein half uur uit over Jean Dulieu, naar aanleiding van de biografie die rond die datum verscheen. Dorinde van Oort, nicht Jet Schakel, vriend Wil de Jong, zanger Jan Rot, schrijfster Miep Diekman en ook uw *Bouterbode*-redacteur De Meulder kwamen hierin uitgebreid aan het woord.

Documentairemaker Matthijs Taks slaagde er in een informatieve en overzichtelijke film te produceren, waarin hij tevens gebruik maakte van oude filmbeelden in kleur en zwart-wit.

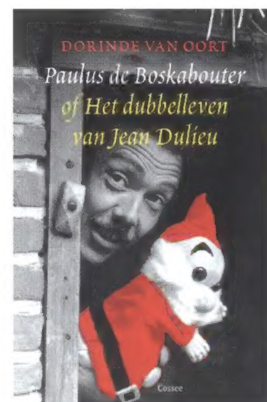
Daarop zien we de kunstenaar aan het werk bij het maken van zijn illustraties en met de marionettenpop van Eucalypta.

De biografie van Dorinde mag het beeld van Jan van Oort drastisch hebben bijgesteld, zodra Jean Dulieu de stemmen van Paulus en Eucalypta laat horen, klinkt het allemaal weer zeer vertrouwd.

U kunt deze uitzending terugzien op *Uitzending Gemist* (http://www.uitzendinggemist.nl/afleveringen/1305956), maar ook op onze site *www.paulusarchief.nl* onder *Laatste Nieuws.*

HET DUBBELLEVEN VAN JEAN DULIEU
Dochter Dorinde graaft en spit zich een weg door de werkelijkheid

Eind november verscheen de langverwachte biografie over het leven van Jean Dulieu, geschreven door dochter Dorinde en getiteld *Paulus de Boskabouter of Het dubbelleven van Jean Dulieu*. Het is een harde biografie geworden, waarin het de schrijfster gelukt is meer afstand te nemen dan in vorige publicaties. Dit immer terugkerende dilemma tussen betrokkenheid en afstand nemen zal haar gedurende het hele creatieve proces misschien wel de meeste energie hebben gekost.

Het boek met het levensverhaal van haar vader is opgedeeld in vier episodes. Deel I loopt vanaf zijn geboorte in 1921 tot aan zijn achttiende jaar. Deel II behandelt zijn muzikale carrière en het ontstaan van Paulus en zijn vrienden.

LEES VERDER OVER DULIEUS BIOGRAFIE OP PAGINA 2

– VERVOLG VAN PAGINA 1

HET DUBBELLEVEN VAN JEAN DULIEU

Deel III bestrijkt de jaren waarin Paulus en zijn schepper hun openbare leven begonnen, waarna het laatste deel loopt van 1953 tot aan zijn dood in 2006.

Goed beschouwd is dit ruim vierhonderd pagina's tellende boek geen op zichzelf staande uitgave. Decennia terug publiceerde Dorinde immers al taferelen uit haar eigen leven en dat van haar ouders in literaire tijdschriften en in het boek *Meisjes voor halve nachten* (1989). Een uitgave waar haar vader destijds niet blij mee was, omdat hij vond dat familieaangelegenheden en liefdesrelaties niet in de openbaarheid thuishoorden [BLZ. 376].

Kort voor zijn overlijden in 2006 presenteerde Dorinde met *Vrouw in de schaduw* het eerste deel van een biografische tweeling, dat dieper inging op de familiegeschiedenis van de Van Oorts en handelde over het leven van haar eigenzinnige oma Ankie. Ook haar vader kreeg in dat boek een prominente en niet al te plezierige rol toebedeeld als opmars naar de uiteindelijke Jean Dulieu-biografie. Het boek vormde de opstap naar *Dubbelleven*, waarin uiteraard veel wordt verwezen naar *Schaduw*, maar waarin gelukkig met meer afstand op het leven van haar vader wordt teruggekeken.

CHRISTOPH BUCHWALD: 'SOMS WAS JE MEER MISS MARPLE...'

Dagboek

De schrijfster heeft voor haar nieuwste uitgave ontzettend veel tijd en energie gestopt in het 'vertalen' van honderden ongeordende, handgeschreven dagboekpagina's van haar vader, het bestuderen van stapels oude familiebrieven, het nalopen van sporen in vele archieven en het interviewen van familieleden en vrienden. Daarnaast moest ze zichzelf als dochter constant wegcijferen om de geschiedenis van Jean Dulieu zo objectief mogelijk te kunnen beschrijven. Met heel veel inspanning en hulp van derden is haar dat uiteindelijk gelukt en zag ze kans om in dit alles een lijn te vinden en het ingewikkelde verhaal over de belevingswereld van haar vader overzichtelijk weer te geven.

VERLOVING JAN EN KITTY, KERSTMIS 1941

Wie de vrolijke kabouterwerken van Dulieu voorheen als maatstaf nam voor diens leven, komt bij het lezen van *Dubbelleven* al gauw tot de conclusie dat de werkelijkheid bepaald anders was. Het is geen vrolijke beschrijving geworden, maar een inkijk in de wereld van een soms ernstig twijfelende kunstenaar, vaak wanhopig op zoek naar de weg die hij dient te gaan. Zo nu en dan leidde dit tot zwerftochten die hij in vrijwillige eenzaamheid ondernam, vrouw en kinderen wekenlang in redelijk primitieve omstandigheden achterlatend.

Zeer veel ruimte is uitgetrokken voor Dulieus vermeende fascinatie voor het kloosterleven, wat op zich niet vreemd is voor iemand die hard voor zichzelf kan zijn en vaak de eenzaamheid kiest. Dit alles is zeer goed onderbouwd met dagboekfragmenten, briefpassages en de weergave van oude tekeningetjes. In de publiciteitscampagne rond de verschijning van het boek werd zelfs gesuggereerd dat Paulus feitelijk een monnikje is, daarbij gebruikmakend van aandoenlijke tekeningen uit het tweede deel van het eikelmannetjesavontuur, getiteld *Eikeligheden*.

Kwellingen

In *Dubbelleven* lezen we – met zeer veel dagboekfragmenten gestaafd – hoe Dulieu na een eenzame jeugd heen en weer geslingerd werd tussen de wereld van de muziek, het bezig zijn met het poppenspel, het geïllustreerd vertellen voor kinderen en het schrijven voor een volwassen lezerspubliek. Hij was iemand die onvoorwaardelijk wilde scheppen, maar als vader van een gezin ook de plicht voelde brood op de plank te krijgen. Een man begiftigd met vele talenten, soms radeloos over een teveel aan creativiteit, die daarentegen met uitzondering van zijn boek *Francesco* geen poot aan de grond kreeg als het om ander werk dan *Paulus* ging. Zoals de tentoonstelling in het Stripmuseum eerder dit jaar al liet zien had Dulieu zoveel meer in petto. Maar al dat andere werk, reistekeningen, prachtige bomen en portrettekeningen, alsmede diverse romans voor volwassenen, kreeg het publiek in de veertig jaar dat hij aan *Paulus* werkte niet of nauwelijks te zien. Gedurende z'n lange carrière wist hij zijn zakelijke contacten – uitgevers en redacties – zelden te overtuigen dat hij creatief gezien tot veel meer in staat was dan zijn kabouterwerken. Dorinde beschrijft hoe hij vooral tegen het einde van zijn leven zwaar gebukt ging onder dat feit: 'Zijn zoon Franc bevestigt dat het succes dat *Paulus* hem schonk, Dulieu uiteindelijk geen voldoening bracht. Dat de mislukkingen op literair gebied hem tot het laatst zijn blijven kwellen. Dát was het succes dat hij eigenlijk had gewild.' [BLZ. 380]

Zonder harde bewijzen

De schrijfster koos er voor de geschreven nalatenschap van haar vader als basis voor haar boek te gebruiken. De eerste veertig jaar van de levensbeschrijving neemt daarmee driekwart van het boek in beslag en is feitelijk een kundige en zeer boeiende samenvatting van door Dulieu geschreven fragmenten. Dorinde praat deze verdienstelijk aan elkaar en trekt ook conclusies. Zo af en toe doet ze dat helaas op dezelfde iets te makkelijke manier als in haar vorige werk, goed onderbouwd en zeer suggestief maar zonder harde bewijzen. Het lastige voor de lezer is dat zo'n conclusie daarna een eigen leven kan gaan leiden en op een gegeven moment voor waar zal worden aangenomen. 'Zo kwam de kabouternaam van de Paulusabdij die Dulieu bezocht', citeerde dagblad *Trouw* daags na het verschijnen van het boek. Ja, zo komen de verhalen in de wereld en dat moet zo'n biografie nu juist voorkomen!

Boekpresentatie

Bij de presentatie van Dubbelleven *op 22 november in Arti in Amsterdam, sprak Cossee-uitgever Christoph Buchwald de schrijfster toe. Hij keek terug op het lange en moeizame proces waar beiden doorheen gingen en sloot af met een overpeinzing. Hij uitte bewondering voor de wijze waarop Dorinde steeds de beide kanten van haar vader bij elkaar had weten te krijgen. Als schrijver bijvoorbeeld, met aan de ene kant de goed geschreven dagboeken, genadeloos en meedogenloos voor zichzelf, en aan de andere kant zijn brieven waarin je daarvan niks terugvindt: 'Een soort van gespletenheid, alsof er twee zielen in zijn borst huisden waar deze kunstenaar zijn leven lang mee worstelde.'*
Voorts memoreerde hij aan het feit dat Jean Dulieu voor zijn schepping soms een hoge prijs moest betalen: 'Als burgerlijk individu ren je vaak tegen een muur, omdat je nooit kan voldoen aan de verwachtingen die anderen van je hebben. Als je iets te pakken krijgt in het creatieve proces moet je feitelijk rücksichtsloos doorgaan, genadeloos, zonder rekening te hoeven houden met vrouw, kinderen, gezin, politiek, of wat dan ook. Je hebt een visie en je vertaalt alles naar je eigen inventiviteit, met eigen middelen, met een bewonderenswaardige technische vaardigheid, om dit vorm te geven in je boeken, in je werk.
Zo werd dit boek de biografie van een kunstenaar in de 20e eeuw, die in een moeilijk en spannend tijdperk werd geboren, met om hem heen bovendien een familie waar het er soms heel heftig aan toe ging en waar geen rolmodel bestond voor de opvoeding van een kind. Dat alles heb je met buitengewoon veel inleving neergezet en daar heb ik de allergrootste bewondering voor; soms was je meer de onderzoekster Miss Marple, dan de dochter Dorinde van Oort.'

Minder details

Van de tweede helft van Dulieus leven waren geen dagboeken, aantekeningen of brieven voorhanden en dat merk je meteen. De wijze waarop deze jaren in het laatste deel van het boek worden beschreven is lichter van toon en het verhaal is aanzienlijk minder gedetailleerd. De tijd vliegt letterlijk voorbij. Feitelijk houdt voor de auteur het leven van haar vader zo'n beetje op als hij zijn werk aan *Paulus* heeft beëindigt. Niet vreemd natuurlijk, daar de band tussen beide dochters en hun vader de laatste jaren van diens leven niet bepaald consistent was.
Desondanks creëerde Dorinde van Oort met *Dubbelleven* een boeiend boek, waarvoor veel werk is verzet en dat de aandacht meer dan waard is. Vierhonderd pagina's is een enorme kluif, voor de schrijfster én voor de lezer. Maar het complete verhaal is nog lang niet verteld, dat is wel zeker.

jek Lampers

11 maart 1947 – 30 augustus 2012

We ontmoetten jek voor het eerst beginjaren zeventig, toen hij zijn ervaring als vormgever inzette voor het tijdschrift *Striprofiel*. Met zijn kennis en ideeën trok hij het blad binnen korte tijd uit het schoolkrantenniveau.
Zijn creativiteit en grote liefde voor het stripverhaal leidde er niet veel later toe dat hij zijn werk bij een grote grammofoonplatenmaatschappij verliet, om samen met Willemijn een stripwinkel in Alkmaar te beginnen. De zaak kreeg de naam van hun kleine, grote held: Stripwinkel Paulus.
Tegelijkertijd ging hij werken voor uitgeverij Holco, waar hij steeds meer thuis raakte in het ontwerpen en tekenen op de computer. Zijn *Rakker*-logo heeft nog altijd een vaste plaats op de omslag van het paardenblad *Penny*.
jek was niet een man van grote woorden. Hij bleef vaak op de achtergrond, maar dacht altijd mee en zat vol positieve ideeën. Het was zaak om goed naar hem te luisteren, omdat hij de hulp die hij je aanbood vaak verpakte in een gewoon gesprek, zodat je de signalen makkelijk over het hoofd zag.
Enkele jaren terug werd ftd bij hem geconstateerd, een hersenziekte die zich onder andere presenteert met gedragsveranderingen en taalstoornissen. Jaren lang brokkelde zijn leven stukje bij beetje af, beelden verdwenen en hij was steeds minder in staat de dingen te benoemen. Stripwinkel Paulus sloot haar deuren in 2011 en in maart van dit jaar nam jek afscheid bij Holco. De uitgeverij presenteerde daarbij een speciaal aan hem opgedragen tijdschrift.
Zijn overlijden op de laatste dag van augustus kwam voor velen als een schok, maar gaf ook een dubbel gevoel omdat een langere lijdensweg hem bespaard is gebleven.
We blijven ons jek herinneren als de goede vriend, die heel veel heeft betekend voor het stripverhaal in Nederland en wiens hart altijd open stond voor de kleine boskabouter.

Rob Stam

20 december 1946 – 12 oktober 2012

In oktober overleed Rob Stam in zijn woonplaats Baarn.
Rob was een verwoed strip- en boekenverzamelaar en een groot liefhebber van het werk van Jean Dulieu.
Hij bezat een prachtige bibliotheek waarin talloze *Paulus*-illustraties een belangrijke plaats innamen. Rob stelde de originele tekeningen uit zijn collectie graag beschikbaar ten behoeve van heruitgaven van Dulieus geïllustreerde verhalen. Hij was er trots op een van zijn originele Dulieu-aquarellen in het onlangs verschenen *Paulus winterboek* geplaatst te zien.
Rob overleed geheel onverwacht op 12 oktober, in zijn bibliotheek temidden van zijn vele geliefde boeken en stripverhalen.
We zullen hem missen.

POST VOOR PAULUS

Er kwamen heel wat brieven binnen in de afgelopen weken. De uitgebreide recensie van Dulieus biografie dwingt ons echter keuzes te maken. De rest houdt u te goed.

Om zeven uur

Vanuit de Grafische School heb ik stage 'gelopen' bij N.V. De Arbeiderspers, vanaf 1948. Daarna werkte ik in diverse drukkerijen, waaronder ook die van De Arbeiderspers zelf. Wat dat betreft heb ik dus ook heel goede herinneringen aan het werk van Jean Dulieu en heb ik uw uitgaven altijd met veel belangstelling gevolgd.
Onlangs bestelde ik een aantal boeken van Jan Dulieu bij u, inclusief het 8-cd Luisterboek, die u in uw webwinkel aanbiedt. De boeken heb ik met veel plezier gelezen; ze zijn weer goed verzorgd als altijd en het is een feest om verhaal en illustraties tot je te nemen.
Met de cd-set ben ik anders omgegaan. Elke woensdag- en vrijdagavond om zeven uur draai ik een van de Paulus-*afleveringen. Beter kan ik de sfeer van weleer niet benaderen! Het is een genot om naar te luisteren.*

J.W. Hendriks
NIJMEGEN

HEIN KLODDER

'Lieve help,' schrok Paulus, 'daar komt een hele verhuizing aan. Wie zou dat zijn?'
'Als je dat niet eens weet,' sprak de vreemdeling, 'dan ontbreekt er nogal wat aan je opvoeding. De hele wereld weet wie ik ben. De knapste schilder, die ooit geleefd heeft. De Meester onder de meesters. De beroemde, onvergetelijke, onovertrefbare Hein Klodder! Die ben ik!'
'O,' zei Paulus.
'Ik denk hier een poosje te verblijven,' vervolgde Hein Klodder zelfbewust. 'Dit bos staat mij wel aan.'
'Mij ook,' fluisterde Paulus.
'Ik kom hier werken. Ik zal jullie eens laten zien wat schilderen is. Jullie bosbewoners hebben geen verstand van kunst. Geen sikkepit. Ik zal jullie,' riep Hein Klodder en daarbij zwaaide hij zo geducht met zijn schilderkist, dat de tubes in het rond stoven, 'ik zal jullie de ware Kunst leren kennen, ik, Hein Klodder, in hoogsteigen persoon.'
'Dat is fijn,' zei Paulus kleintjes.
Hein Klodder smakte zijn bagage op de grond en begon zijn schildersezel op te zetten.
'Ik hou niet van opscheppen,' hernam hij, 'en dat is ook niet nodig. De grootste opschepper zou nog niet in staat zijn om de waarde van mijn kunst te overdrijven. Dit is een ezel.'
'Dat zie ik,' zei Paulus en keek naar Hein Klodder.
'Je kijkt verkeerd,' waarschuwde Hein Klodder, op de ezel wijzend.
'O juist,' zei Paulus en toen keek hij uit beleefdheid naar de ezel.
'En nu,' zei Hein Klodder, terwijl hij zijn geweldige hoed afnam en boven op de ezel zette, 'nu gaat het gebeuren. Het wachten is alleen nog op de muze.'
'Op de wie?' vroeg Paulus benauwd, want hij was bang dat er nóg zo'n schilder op zou duiken.
'Op de muze,' herhaalde Hein Klodder.
'Jaja, de muze,' mompelde Paulus en maakte zich grote zorgen.
Op dat moment kwam Oehoeboeroe aanstappen. Oehoeboeroe bekeek de nieuwaangekomene met grote ogen en fluisterde Paulus toe: 'Wat is dat voor druktemaker?'
'Hij zei dat hij een schilder is,' fluisterde Paulus terug. 'Maar hij zegt ook, dat hij op de muze wacht.'
'Op de muizen,' verbeterde Oehoeboeroe.
'O, zou hij dat bedoelen,' zei Paulus.
'Natuurlijk,' sprak Oehoeboeroe, 'dat bedoelt hij. En ik zal die vreemde snuiter goed in de gaten houden, want van mijn muizen moet hij afblijven.'

(WORDT VERVOLGD)

BOUTERBODE 50
REDACTIE Maarten J. de Meulder
POSTADRES Dobbenwal 47, 9407 AD Assen
MAILADRES bouterbode@paulusarchief.nl

ABONNEMENT BB51 t/m 55: € 7,50 op Ingbank 3945495 t.n.v. Uitgeverij De Meulder, Assen – of via aankoop in de webwinkel van *www.demeulder.nl*

VORMGEVING Rudy Vrooman, Zaandam
VERANTWOORDING PAULUS-ILLUSTRATIES

TIJDSCHRIFTCODE ISSN 1388-2465.